

יד ושם

המשרד לאזרחים ותיקים

"לְדוֹרוֹת" סיפוריהם של ניצולי השואה החיים בישראל שאלון לרישום קורות ניצול/ת השואה

אוסף סיפוריהם של ניצולי השואה הוא אחד המרכיבים החשובים ביותר בשימור הזיכרון ובהנחלתו לדורות הבאים. לכן, המידע על קורותיהם של הניצולים חיוני מאוד לחוקרים ולבני הדורות הבאים. בעזרת מידע זה אפשר יהיה להכיר את הסיפורים הפרטיים המרכיבים את התמונה הרחבה של תקופת השואה. לסיפור האישי שלכם יש חשיבות לאומית, מחקרית וחינוכית. אוסף הסיפורים יעלה לאתר אינטרנט מיוחד שכתובתו www.ledorot.gov.il

שם משפחה ושם פרטי כיום

שם משפחה: בוכמן	שם פרטי: צבי
-----------------	--------------

פרטים אישיים לפני השואה ובתקופתה
במידה והשאלה אינה נוגעת אלייך, אין צורך לענות עליה

שם משפחה איתו נולדתי: בוכמן		בלועזית Buchman	
שם פרטי איתו נולדתי: חיים הרש (צבי)		בלועזית Haim hersh	
שנת לידה: 01/03/1925		מין: זכר	
עיר לידה: פאיז'נו		בלועזית Paieczno	
שם פרטי ושם משפחה של האב: שמואל בוכמן		שם פרטי ושם נעורים של האם: שוורצבסקי ליבה	
מקום מגורים קבוע לפני המלחמה: לודז'		בלועזית Lodz	
השכלה/תואר אקדמי לפני המלחמה: (יסודי, תיכון, אוניברסיטה, ישיבה יסודי)		מקצוע לפני המלחמה: (תלמיד, סנדלר, מורה) תלמיד	
מקומות מגורים בתקופת המלחמה: לודז' (שם העיר או האזור ושם הארץ)		חבר בארגון או בתנועה: (בית"ר, השומר הצעיר, בני עקיבא)	
במידה והיית בגטו, ציין את שמו: לודז'		בלועזית Lodz	
במידה והיית במחנה עבודה או מחנה ריכוז, ציין את שמו		בלועזית Althammer	
המקום בו נודע לך כי הנך אדם חופשי: תת מחנה ווברלין ליד העיירה אלטנבורג		תאריך השחרור: תחילת מאי 1945	
במידה והיית במחנה עקורים ציין את שמו (מחנות פליטים שהוקמו לאחר המלחמה בעיקר באוסטריה, גרמניה ואיטליה)		ציין מקום אליו חזרת לאחר השחרור:	
במידה והיית במחנות מעצר בקפריסין, ציין ממת' עד מתי:		שנת עליה: 1948	
מסוף 1946 ועד ל 1947 כולל למעשה עד קום המדינה		במידה ועלית באניה, ציין את שמה: חיים ארלזורוב	

אנא ספרי/ על קורותיך לפני המלחמה

עד גיל 10 חיינו בפינצ'נו במצב כלכלי קשה בגלל האנטישמיות שהייתה קיימת בעיירות קטנות. העיירה שבה חיינו הייתה מורכבת מ-300 משפחות יהודיות שהיו חצי מהתושבים בה. הייתה תקשורת בין היהודים לפולנים אבל לא גדולה, והאנטישמיות הורגשה בעיקר בבית הספר. היהודים בעיירה היו מסורתיים וחופשיים ולא דתיים קנאים.

אבי התפרנס בתור סוחר סוסים וגם הוביל עגלות אספקה לערים הגדולות מסביב לעיירה. בלילות היו שוודים את עגלות האספקה. הייתה לנו ארוחה עם 9 סוסים ולילה אחד הרעילו את כולם, מה שגרם לחוסר פרנסה ומחסור חמור בכסף. בגלל המצב שנוצר אבא התחיל לחפש פתרון וביקש לעבור לעיר הגדולה שם האנטישמיות הורגשה פחות. הוא בדק את האפשרות לעבור ללודג', העיר השנייה בגודלה בפולין, ופנה לקרוב משפחה שעבד בבית חרושת לכלי כתיבה כדי שימצא לו עבודה. אותו קרוב משפחה אכן מצא לו עבודה אך בתנאי שיעבוד בשבת. למרות שאבי היה איש דתי הוא התחיל לעבוד גם בשבת, והתמורה אף הייתה קטנה- 15 זלוטי בשבוע- סכום שהספיק ל-7 קילוגרם בשר ובבית היינו 7 ילדים עם קושי כלכלי. לא היה הבדל בשכר בין יהודים לגויים והעוני בכל רחבי פולין היה גדול, היו או עשירים או עניים ומעמד הביניים לא היה קיים.

אחי הגדול התחיל לעבוד כשליח בחנות וגם החל ללמוד להיות חייט. אני אחרי שעות בית הספר הייתי תופס טרמפ על החשמלית, בהתגנבות כי לא היה כסף לשלם לנסיעות, והייתי מגיע לעבודה של אבא כדי לעזור לאבי בפרנסה. הייתי אוסף את פסולת הנייר ואורז אותה ואבא היה מקבל על זה תוספת. בנוסף לקחתי על עצמי את תפקיד הדוור ובמקום לשלם על בולים היו נותנים לי כסף ואני הייתי מחלק את הדואר, זה היה הסכם ביני לבין החייטים ובעצם כך למדתי להכיר את כל רחבי העיר.

היות שעברנו ממקום למקום, במשך השנה הראשונה לאחר המעבר לא למדתי ורק מאוחר יותר התקבלתי לבית ספר יהודי. באותה עת התברר שאני חולה במחלת עיניים מדבקת, מה שגרם להעברתי לבית ספר אחר, לא יהודי, המשמש לילדים החולים במחלות מדבקות. סבלתי שם בתור יהודי מזריקות אבנים, קללות ועוד. למרות כל זאת עדיין לא סבלתי הרבה כי הייתי בריון. כל יתר הילדים היהודים בבית ספר התקבצו סביבי ומי שהתחיל איתנו פעם אחת כבר לא ניסה שוב.

הייתי חדש בעיר, ולא היו לי חברים קרובים אלא רק חברים בבית ספר וזהו. זה לא היה נורא כי כולם פחדו ממני. יום אחד היה גוי שניסה להתגררות בי. הצעתי לו שנאסוף את החבורות של שנינו לחדר ההתעמלות והזמנתי אותו לקרב, ולקח בדיוק כמה שניות עד שהוא שכב על הרצפה וכל הגויים הפכו לחברים שלי.

נא ספרי/ על קורותיך בזמן המלחמה

תחילת המלחמה פגשה אותי במצב קשה, כשאני רק בן 14 וכשאבא יחד עם אחי הגדול ברחו מהגרמנים לכיוון וורשה, על מנת למצוא נתיב בריחה למשפחה, ולמעשה נאלצתי להיות בעל המשפחה ולדאוג לכל צרכיה של אמי וחמשת אחיותיי. מוקדם בבוקר הייתי עומד בתור לפחם וללחם והתורים היו ארוכים. שבועות אחרי תחילת המלחמה כבר נלחמו על וורשה, ואחי ואבי ברחו לכיוון הגבול הרוסי ושם הזהירו אותם כי הגרמנים תפסו את כל היהודים שניסו לברוח לגבול. אבי ואחי חזרו אחרי חודש לערך ולאחר מכן הגרמנים נתנו הוראה שתוך 12 שעות כל יהודי שגר מחוץ לגטו חייב להיכנס. החלה "הריצה לגטו", כלומר התחלנו לגור בצפיפות.

אזור הגטו היה למעשה שכונת עוני עוד לפני המלחמה. הסמטאות צפופות, הביוב זורם ברחובות, תשתיות רעועות, והכל התמלא ביהודים ונסגר. נדרש מאיתנו לדאוג לקיום בתנאי גטו, הכל היה מוקצב וכל אחד היה צריך למצוא דרך לשרוד. בינתיים התחילו לקום מפעלים שפעלו בשביל הגרמנים. המפעל הראשון שנפתח יועד לייצור מתכת ואחי התחיל לעבוד שם מיד. המקצוע המשפחתי שלנו היה נפחות ובאותה תקופה היה מקצוע נדרש, ולא היו הרבה נפחים בין היהודים. אחי למד אצל הדוד ואחר כך צירף גם את אבא שלי בתור עוזר בפטיש כבד. אני בתור נער צעיר נכנסתי ללמוד מסגרות ובזכות גילי וקשרים של אחי נתנו לי ללמוד בכל ענף קצת, בכל עמדה שבועיים, ובסופו של דבר בנפחות ששם ביקשתי להישאר יחד עם אחי ואבי, כל זאת כשאני בן 16. עבדתי קצת עם הפטיש הכבד ומיד מינו אותי למייסתר- מנהל עבודה. קיבלתי סדן, אש ומפוח, וסידרו לי שני עוזרים. מסתבר שהייתי יותר מוצלח מאחי והגרמנים העריכו מאוד אנשים שעובדים קשה. אנחנו כעובדים כאלה קיבלנו תוספת מזון שעלתה פי 2 או 3 בערך התזונתי.

היינו שלושה אנשים במשפחה שקיבלו את התוספת ואמא ניהלה את הכלכלה בבית. אמא חילקה את האוכל בינינו. בכל בוקר חילקה את הלחם לפי הגילאים, הילד הבכור קיבל מנה גדולה יותר והילד הכי קטן קיבל את המנה הכי קטנה. הייתה אפשרות לבקש מהגרמנים קמח או פולי קפה במקום הלחם, ואז היו כמויות גדולות יותר של אוכל כי אמא הייתה אופה עוגה והכמות הייתה כפולה. בנוסף לאבא הייתה עבודה נוספת, אחראי על בניין, ועבודתו נוסף על השמירה כללה גם ניקיון ופינוי שלג וקרח. כולנו עזרנו לו. הייתה חצר בבית באחריותו של אבא, ובקיץ שתלנו שם בצל, סלק, ירקות, ואלה היו מוסיפים לתזונה. בחורף לא היה מספיק פחם, והיינו מפרקים את רצפת עליית הגג ומשתמשים בה כפחם. מדי פעם גם הייתה עוברת חשמלית שהובילה שקי תפוחי אדמה לגטו ואחי ואני היינו קופצים על החשמלית ומפילים למטה את שקי תפוחי האדמה שיהיו לנו.

בשעות החשיכה היה מונהג עוצר בגטו, וככל שהתקרבו הימים לחיסול הגטו כך הלכה וגברה תדירות הטרנספורטים. הגרמנים הפיצו שעוברים למקום אחר, אבל המחתרת בלודג' קיבלה מסרים מאותם אנשים שעלו על הטרנספורטים ומהם נאמר "אל תיסעו, לא חוזרים מאושוויץ". באחד הימים היה עוצר ולקחו ילדים עד גיל 10 לטרנספורט. אסור היה לעזוב את הבית

והגרמנים באו לחפש ילדים על פי שמות. מדי פעם ידענו על בואם עוד לפני שהיו מגיעים ולכן הכנו מחבוא במיוחד לילדים של כל הבניין. בעליית הגג היו חדרים קטנים ושם פתחנו פתח ונוצרה עליית גג נוספת, וכך היה חדר קטן להתחבא בו, לשם הכנסנו את הילדים שכבר היו מורגלים להישאר בשקט מוחלט. הקאפו, שוטרים יהודים, הגיעו עם רשימת שמות לבית ודרשו את הילדים. הורים שלא מסרו את ילדם נלקחו לאושוויץ.

יום אחד הגיעו אלינו שני שוטרים: אחד מהאזור ואחד שהיה לנו זר. אמרנו להם שאין כאן ילדים כלל, והבחנו שהשוטר שהכיר אותנו העלים עין מהשקר. כנראה שפחד מאיתנו, כיוון שבאותה תקופה שמנו הלך לפנינו בהיותנו נפחים ומאוד נחשבים יחסית בעיני הגרמנים. הצענו לשוטרים שני קילו לחם בתמורה שיניחו לנו אך השוטר שהכיר אותנו רמז לנו שיש בעיה עם השוטר השני ובסופו של דבר הגענו להסכמה שייקחו אותי ואת אחי במקום הילדים. הלכנו עם השוטרים כשבכיסנו אגרופנים שהכנו מראש. השוטר שהכרנו הלך מאחורינו והשוטר הזר הוביל בראש, והחלטנו לפי סימן מוסכם שבנקודה מסויימת ננטרל יחד את השוטר הזר. כאשר התקרבו לבניין המשטרה אחי סימן לי ואני נתתי לשוטר הזר אגרוף חזק כל כך עד שלא קם יותר וגם מאורח יותר לא ראינו אותו יותר בגטו. הזהרנו את השוטר שהכרנו שלא יגיד על כך דבר, נתנו לו את שני קילו הלחם שהיה אז שווה ערך לחצי מליון שקל, וחזרנו הביתה.

היה גם מקום מחבוא בשביל המשפחה: במרתף הענק שמתחת לבית היו שלוש כניסות... פירקנו את הרצפה מתחת למיטה ויצרנו ירידה באמצעות סולם ואת הפתח סגרנו ממקומנו בפנים כך שלא היה ניתן לפתוח מלמעלה.

בשבוע האחרון לקיום הגטו היה בלגן גדול במשטר. היה הפקר בפיקוח, ומי שעוד היה לו כוח יכול היה לקחת אוכל. הלכנו ולקחנו מזון לשעת חרום בשיתוף עם השכן ממול, שהיו לו שני ילדים והם הסתתרו איתנו.

הרחוב שלנו כבר היה צריך להיות נקי מיהודים. בגטו, בחצר, היה בית דפוס גרמני בתחזוקה של יהודים. לילה אחד הילד של השכן ממול הדליק את האור והגרמני שבא לבית הדפוס ראה את האור ותפס את הילד עם המשפחה. הילד רץ למסתור במרתף והגרמני רץ אחריו וגילה את המסתור. מאותו רגע החלטנו לברוח. לימים הבנו שאותו גרמני לא חזר יותר לגטו, הוא הלך לחזית ולכן מעולם לא סיפר על מקום המסתור. משפחה מבית אחר ששמעה שברחנו נכנסה לאותו מקום והצליחה לשרוד עד סוף המלחמה.

הגטו חוסל שלב אחר שלב ובסופו של דבר השאירו רק את שומרי הבית, הכניסו אותם לבית מיוחד והם היו צריכים להישאר אחרונים ולנקות את הגטו. אבא שלי היה שומר בית וכל המשפחה עברה איתו, וכאשר הגטו חוסל לגמרי גם המשפחה שלנו הלכה לטרנספורט. תחילה נסענו עם משאיות ואז עברנו לרכבות ישר לאושוויץ. הנסיעה ערכה כמה שעות, קשה מאוד להעריך את הזמן. לאורך כל הנסיעה עמדנו בצפיפות, 150 אנשים על חצי קרון- כמו סרדינים. בחצי הקרון השני היו שוטרי הקאפו ומשפתי הפעולה עם הנאצים. כולנו היינו מאוד חלשים, על גבול אפיסת כוחות, ולכן תפסנו פינה בקרון ובה קשרנו שמיכה בצורת ערסל וכך כל אחד ישב בתורו.

הגענו לאושוויץ, התחילה הסלקציה כך שגברים הופרדו מנשים, אנשים נבחרו לעבודה ואחרים שנגזר עליהם מוות. אנשים הרגישו באיזה תור כדי להם להיות, כלומר איזה תור נשלח לעבודה ואיזה להמתה. בשלב זה נפרדתי מאמי ואחותי. הייתי בחור בריא אבל נמוך ולכן נראיתי כמו ילד. כשאחי ואבי הלכו לעבודה ואני רצתי אחריהם, חייל SS תפס אותי ושאל אותי לאן אני רץ, עניתי לו שאני הולך לעבודה, הוא שאל בן כמה אני ולאחר שעניתי לו אפשר לי להצטרף לאחי ואבי לעבודה. קיבלנו את המספר על היד, ומאותו רגע היינו רק מספרים וכך גם ידענו שהחיים שלנו לא היו להפקר. ברגע שיהודי קיבל מספר היה קשה יותר להרוג אותו כיוון שהיה חלק מפס היצור, ולמרות זאת היו גרמנים שהרגו יהודים עם מספר והוציאו את הגופה מחוץ למחנה. לאחר מכן היו כותבים דו"ח שקרי ובו תיארו שהיהודי ניסה לברוח ועל כן הירי היה מוצדק.

למחרת חיפשו מסגרים, אז הלכנו אבי אחי ואני כמסגרים. העלו אותנו לרכבת מאושוויץ לאלטהמר, שם היה יחסית סביר-קיבלנו חצי ליטר מרק עם תוכן ורבע כיכר לחם ליום עבודה. אבא עבד בחפירות למסילת ברזל ואחי הלך לאותו מקום בתור נפח. הוא קיבל מפוח שדה ופס רכבת במקום סדן. אחי עמד בחוץ והשחז מקושים, לומים ועוד. גם אני עבדתי בנפחות אך העבודה שלי התבצעה בתוך צריף עבודה. כך הייתי מוגן מהגשם והקור, לא היה לי קר והיה פחות רטוב וגם הייתי פחות רעב. המומחים הגרמנים האזרחים שבאו כל יום עבודה עם סיר אוכל רצו לחמם אותו ובתמורה לכך שחיממתי את הסירים הם היו משאירים לי קצת מהאוכל וכך הייתי אוכל כל יום.

הגרמנים מסיבה לא ברורה כיבדו ילדים צעירים שעובדים ומשום שעבדתי במרץ קיבלתי גם עבודות מהצד, כמו לסדר את המיטה לקאפו. המיטות היו עשויות מקש ותפקידי היה להוציא את הקש מהפינות כדי שיהיה נוח לישון בהן. אם לא הייתי מבצע כמו שצריך הייתי מקבל מכות, אבל בזכות העבודה הטובה קיבלתי אוכל.

בזמן העבודה הייתי מכין מיניאטורות של פטיש בנאים, פיון וכלי עבודה נוספים. את כל המיניאטורות שמתי בטבלה, ויום אחד ראה את זה הקאפו שלי והתלהב. הוא שאל מי עשה את זה וכאשר עניתי לו הוא הציע להכין טבלה כזו לאבא של מנהל המחנה, והוא ייתן לו את המתנה ויגיד לו מי הכין אותה. לקח לי כחודש להכין את המתנה ולאחר שהביאו לאבא של מנהל המחנה את המתנה הוא התלהב וביקש לקרוא לי אליו. מאותו יום, בכל ערב הייתי מקבל מנת מרק מהמרק שלו. ככה עברנו את אלטהמר עד לנסיגה של הגרמנים בעקבות הכניסה של הצבא הרוסי. בעת הנסיגה הגרמנים לקחו איתם את כל היהודים מהמחנות בסביבה, וכ-5,000 איש צעדו יחד בצעדת המוות.

באחד הקטעים בדרך החלו השרירים ברגלי להתכווץ בכאב והיה לי קשה ללכת. נשענתי על אבי ואחי והמשכתי עם הקושי ללכת כי פחדתי שיהרגו אותי. למזלי, לאחר כמה קילומטרים עצרנו כדי לנוח ביער. כולם התיישבו ואבא שפסף לי את הרגל כדי לנסות לחמם ולשחרר קצת את השריר. פתאום עבר שומר גרמני זקן שהכיר אותי, הוא גר במבנה של הקאפו בזמן שהייתי

מסדר את מיטות הקש. הוא שאל אותי מה קרה וסיפרתי לו על השריר ברגל, והוא הסתכל סביבו ואמר לי לבוא איתו. צלעתי איתו לעומק היער, כולם היו בטוחים שהוא הולך להרוג אותי, נכנסנו פנימה עד שלא ראו אותנו. הוא הושיב אותי והוציא שני סנדוויצ'ים ובקבוק קטן של וודקה ואמר לי "זו הארוחה האחרונה שלי, מכאן אני מתחלף ונוסע הביתה. בוא נאכל ביחד, נשפוף את השריר עם הוודקה ונקווה שזה יעזור לך קצת". הוא נתן לי סנדוויץ' אחד ואכל את השני, וגם שפסף לי את הרגל עם הוודקה ואז חזרנו חזרה. הטיפול באמת עזר קצת.

בסיום הצעדה הגענו למחנה דורה, כשאנחנו פחות מחצי מבתחילת הדרך. כשהגעתי שאלו מה המקצוע שלי, וכאשר אמרתי מסגר עשו לי מבחן וביקשו שארכיב מנעול. לאחר שעברתי את המבחן התחלתי לעבוד מתחת לאדמה זמן קצר לאחר מכן העבירו אותי לעבוד בבית מלאכה בהרכבת חלקים למכונות חפירה וככה בעצם העברתי את שהותי בדורה. אחי ואני עבדנו באותה העבודה ואבא שלי עבד מתחת לאדמה ושם חלה, ומאז לא ראינו אותו. ידענו שמי שחלה היו הורגים אותו או מעבירים אותו למקום אחר. היינו בטוחים שהרגו אותו. עבדנו שם מספר חודשים עד שהתחלנו לשמוע את היריות של הרוסים המתקרבים, ויום בהיר אחד הגיע ההוראה לפינוי המחנה והראשונים שיוצאים הם יהודים ורוסים. פחדנו שהולכים להרוג אותנו אבל בכל זאת החלטנו לקחת את הסיכון. ברגע שירדנו אל רציף הרכבת, לפני העלייה לרכבת הבאה, קיבלנו כל אחד קילו לחם וקילו בשר חזיר. החלטנו אחי ואני לעשות כמה סיבובים שבהם אנחנו עולים לרכבת ומיד יורדים מהפתח האחורי של הקרון ומצטרפים שוב לתור, זאת כדי לקחת כמה שיותר לחם ובשר כדי שיהיה לנו במה לשחד את נוסעי הקרון הלא יהודים שהיו איתנו. עשינו ארבע סיבובים כאלה עד שלא יכולנו להמשיך כי כבר לא היה איפה להסתיר את האוכל. לבסוף עלינו על הרכבת ונסענו לרמספריג.

אנא ספרי/ על קורותיך מתום המלחמה ועד עלייתך לארץ

הקרון שוב היה מחולק לחצי יהודים וחצי מיוחסים ושוב לקחנו שמיכה וסידרנו פינת ישיבה. בימים הראשונים נתנו את כל האוכל שהיה לנו כדי לשמור על מיקומו ולאחר שנגמר האוכל לא הצלחנו לשמור על המקום בקרון והמיוחסים השתלטו על פינת הישיבה שהכנו. לאחר מספר ימים הגענו לרמספריג, שם היו 3 מחנות, ובאחד המחנות ראינו כמעט את כל הנוער היהודי שהכיר אותנו עוד מהגטו. לכן הורדנו את הראש כדי שלא יראו אותנו ויצעקו לנו וכך יבינו שאנחנו יהודים. כשהגענו למחנה שלנו הכניסו אותנו לאולמות גדולים, כאלף איש בכל אולם. פתאום הופיע אדם שהציג עצמו כקאפו וטען שהוא יהודי, הוא אמר שבידו מכתב מהצלב האדום שמאפשר לכל היהודים לצאת מהמחנה הזה בטרנספורט לשבדיה. בהתחלה כל היהודים פחדו ואף אחד לא הסגיר את עצמו כיהודי, והקאפו אמר שהוא מבין שאנחנו פוחדים, נותן לנו לחשוב על זה ויחזר מאוחר יותר. גם בפעם השנייה אף אחד לא הסגיר עצמו. הוא בא פעם שלישית למחרת בבוקר ושם אחי ואני נשברנו והחלטנו שעם כל הסיכונים אנחנו יוצאים. באותו רגע יהודים נוספים תפסו אומץ, יצאו מהשורה והסגירו עצמם כיהודים. בכל אולם יצאו כ-50 יהודים ובשלושת האולמות יחד יצאו כ-150 יהודים. לקחו אותנו למחנה הראשון שראינו ושם פגשנו את כל הנערים מלודג'. כל אחד קיבל חבילה מהצלב האדום ואם רציתי לקחת עוד נתנו בשמחה, כל אחד לקח כמה חבילות שרצה. אני לקחתי שתי חבילות ואחי שלוש. מאוחר יותר התחילו לארגן במחנה קבוצה של כ-20 איש שהיו כמו משטרה, במטרה לשמור עלינו בדרך לשבדיה. אחרי שלושה ימים במחנה הוציאו אותנו בטרנספורט לשבדיה, אומנם מדובר בקרונות פתוחים אך הם היו מרופדים בקש, בכל קרון היו 30 יהודים ולכל קרון היה איש SS. הקאפו עבר וצעק בגרמנית שאם אנשי SS יתנהגו אלינו יפה אז נכבד אותם בשוקולד או סיגריות ואם לא אז לא ניתן להם כלום.

לאחר כמה שעות מהיציאה שמענו הפצה קרובה והרכבת עצרה. הלכנו קצת ברגל ואז הכניסו אותנו למחנה ווברלין, אבל לא הלכנו לעבודה. הכניסו אותנו למבנה לא גמור, אמרו לנו להיזהר לא לצאת עם דברים בכיסים אבל היו כאלה שלא נשמעו להזהרות או שפשוט שכחו, וכשיצאו לשירותים מיד היו תופסים אותם. במידה והיו מתנגדים היו הורגים אותם או רק מרוקנים להם את הכיסים ומחזירים אותם חזרה למבנה. במחנה נתנו חצי ליטר מים וחתיכת לחם קטנה. השומרים היו אוקראינים והיו שמועות שהם היו אוכלים את הבשר של הגופות. אספנו את כל הקאפו וביקשנו מהם שישמרו עלינו ובתמורה ניתן להם סיגריות, שוקולד, כל מה שהם ירצו, וכך היה. המזל שלנו שזה נגמר לפני שנגמרה לנו ההספקה.

כמה ימים אחרי שמענו שוב הפצה והלכנו לטרנספורט, ושם ביקשו מתנדבים שידחפו את העגלות של ה-SS כי לגרמנים כבר לא נשאר רכבים לנסיגה. היו כאלה שהתנדבו והיתר נשארו בטרנספורט. עוד לא הספקנו לזוז ושוב שמענו הפצה והסתבר שפגעו במסילה. ישנו כל הלילה ברכבת ולמחרת בבוקר שוב הכניסו אותנו, יהודים ועוד עמים נוספים, לאולם. פקדו עלינו לא להציץ החוצה כדי שלא נדע מה קורה שם. היחידים שכן עשו זאת היו היהודים, וככה הבנו שעוד מגדל שמירה ננטש ואחריו עוד אחד, ככה עד שכל המחנה ננטש. כשראו שהאחרון בורח תפסו אותו ולקחו לו את הנשק ואז יצאנו החוצה אבל לא ידענו לאן אנחנו הולכים. פשוט הלכנו, עד שפגשנו בחיילים אמריקאים שהראו לנו את הדרך לעיר.

כשהגעתי לעיר הלכתי עם הקבוצה שלי לשדוד מחסן אספקה, שם ראינו גרמני עם עגלה. אמרתי לו שיביא לי את העגלה והוא מהפחד הביא לי אותה מיד, כיוון שבאותם ימים היה הפקר בשלטון. נכנסתי ביחד עם הקבוצה שלי, הינו בערך חמישה אנשים, והעמסנו כמה שרק היה אפשר על העגלה. חיפשנו איפה לגור והגענו לדירה שם אמרנו לבעלת הבית שאנחנו צריכים חדר. היא ניסתה לשלוח אותנו לשכנים אבל אמרנו לה שאם היא לא תסכים אנחנו ניקח לבד והיא הבינה שאין לה ברירה וסידרה לנו חדר. השארנו הכל בחדר וחזרנו לעיר, ובינתיים הצבא הגרמני נסוג והצבא האמריקאי פרש שוטרים צבאיים שיכונו את

התנועה בעיר. הלכנו לחפש בגדים, מצאנו חנות אבל היא הייתה סגורה. לא ידענו אנגלית אבל הלכנו בכל מקרה לדבר עם החייל האמריקאי. ניסנו לדבר בשפות שונות עד שפתאום הוא ענה לנו בפולנית, והסברנו לו שאנחנו מחפשים בגדים אבל החנות סגורה. הוא אמר שאין בעיה, לקח את הרובה והתחיל לרסס את חלון הראווה של החנות ואנחנו נכנסנו ולקחנו בגדים מכף רגל עד ראש. ראינו שיש נהר בסביבה, הלכנו אליו להתרחץ ולבשנו את הבגדים החדשים. חזרנו לדירה ושם התברר שאנחנו נמצאים בעיירה על גבול החלוקה בין בעלות הברית, ושם הקימו מחנה עקורים שהיה בנוי על חורבות בסיס SS. חילקו אותנו ל-3 אזורים לפי הגבולות.

אחי כל הזמן חיפש דברים חדשים. יום אחד הוא עבר ליד בית והריח ריח חזק של תפוחי עץ. הוא ראה חלון קטן שהוביל למרתף והתגנב אליו ושם תפסו אותנו, והתברר שזה היה מחסן של הצבא האמריקאי ובתור עונש שלחו אותנו למחנה הפליטים. חיכיתי לאחי וראיתי שהוא לא חוזר. בבנין שבו גרנו הייתה מפקדה של הצבא האמריקאי, הלכתי לשם ומצאתי חייל דובר פולנית והסברתי לו את המצב. הוא לקח את הפרטים של אחי ואמר שיבדוק אם יוכל למצוא מידע. למחרת בבוקר הוא חזר אלי ואמר לי שאחי נתפס בניסיון לגניבת תפוחי עץ וכעונש שלחו אותנו למחנה הפליטים. הוא הסביר לי איפה המחנה. נסעתי למחנה על אופנים שגנבתי מגרמנים והגעתי בשש בבוקר, אבל המחנה היה כל כך גדול עד שלא ידעתי מאיפה להתחיל לחפש את אחי. הסתובבתי שעה במחנה עד שלפתע ראיתי אותו ישן על הספסל בחוץ. אחי סיפר כמה טוב במחנה ושהוא בכלל לא חושב לעזוב. הוא נהנה מכל החלקים של המחנה, פעם הוא באזור הרוסי, פעם אצל האמריקאים ופעם אצל הבריטים. לא הצלחתי להוציא אותו משם, אלא הוא הכניס אותי פנימה.

לאחר כמה ימים פנו אלינו האמריקאים ושאלו מר הוצה לחזור לפולין. היו שלוש אפשרויות: דרך צרפת, דרך אנגליה או דרך ארצות הברית. החלטנו שאנחנו רוצים לחזור דרך אנגליה. לקחו אותנו לכפר ונתנו לנו לטפל במשק עם בהמות. האוכל היה במקום הראשון מבחינתנו ואחי התחיל לשחוט פרות. בגלל שלא היו אז מקורים היינו קוברים את הבשר באדמה כדי שיחזיק מעמד. חלק היינו אוכלים וחלק חילקנו ליהודים ניצולי שואה בעיר.

עוד לפני שחיפשתי את המשפחה הלכתי לחפש את אותו שומר גרמני זקן שעזר לי בצעדת המוות, כדי להודות לו, ואכן מצאתי אותו. בפעם הראשונה שהגעתי לביתו פתחה לי את הדלת אשתו וכשביקשתי לראות אותו היא ענתה שהוא עדיין לא חזר. הבנתי שהיא מפחדת אז אמרתי לה שאני אחזור למחרת לבדוק אם הוא חזר, ושאם יגיע שתמסור לו שחיפשתי אותו. אמרתי לה את השם שלי, ולמחרת הגעתי והוא כבר היה. ישבנו, דברנו, שתינו, שאלתי אותו מה הוא עושה עכשיו והוא ענה שהוא לא עושה כלום. שאלתי אותו אם הוא רוצה שאני אעזור לו למצוא עבודה, אז הוא ענה בחיוב. לקחתי אותו לארגון של הג'וינט בגרמניה וסיפרתי להם את הסיפור שלו ואיך שהוא הציל אותי וביקשתי שיתנו לו עבודה, והם נתנו לו לעבוד במחסן שחילק בגדים לניצולים לאחר המלחמה ומאז לא ראיתי אותו.

לאחר זמן מה החלטנו שאנחנו צריכים לחפש את המשפחה. ידעתי שהתקווה היחידה הייתה למצוא רק את אחת האחיות שלי ואולי את אבא. נסעתי יחד עם אחי לברגן בלזן ושם פגשתי חבר רחוק מהגטו ששם המשפחה שלו היה בוכמן. הוא הראה לי תמונה שקיבל מיהודי אחר שגם לו קוראים בוכמן, ואמר לי שאולי זה קרוב משפחה שלי. כשראיתי את התמונה קיבלתי שוק, ראיתי שם את אבא שלי בבגדי הצבא הגרמני. חשבתי שאבא שלי לא חי, ואז הפכתי את התמונה ושם היה כתוב למסור מיד ליד, בליווי תאריך וחתומה. מיד הבנתי שזה נעשה אחרי המלחמה ואבא עדיין חי.

לקחתי את התמונה והראיתי לאחי. ראינו שכתוב על התמונה שם של עיירה פולנית ואחי החליט שהוא נוסע לפולניה ושאני נשאר כאן. אבא שלי שמע שהבת הגדולה שלו בחיים והיא נמצאת בצלטוכוב ונסע לשם אחריה. אחי שהגיע לפולין שמע שהם נסעו וגם הוא נסע אחריהם אבל לא מצא אותם, ואז הבין שהם חזרו לגרמניה ונסע גם הוא לגרמניה ושם פגש את אביו ואחותו. לי בינתיים הסתדר לנסוע לשבדיה אז השארתי מכתב לאחי שאם הוא ימצא קשר עם המשפחה שיודיע לי. הם יצרו איתי קשר במכתבים, ואחרי פרק זמן שהייתי בשבדיה עברתי מהקרנטן לבית הבראה קיצי לכמה חודשים. למקום קראו מלה. אחרי שסיימתי את ההבראה הלכתי לבית ספר של תנועת נוער שהוקמה על ידי תנועת החלוץ. המטרה הייתה לעבור הכנה לקראת העלייה לישראל.

בזמן היותי בבית הספר נודע לי שאבא שלי התחתן בשנית והם רצו לבוא לשבדיה יחד עם אחותי. אחי החליט להישאר בפולין בגלל שהוא קומוניסט. הבאתי אותם לשבדיה כיוון שהיה אפשר להביא קרובי משפחה מדרגה ראשונה, וכאשר הגיעו עזבתי את הלימודים בבית הספר והלכתי לעזור להם להתארגן. התיישבנו בעיר סקלונה. אחרי שסיימתי לעזור להם בכל עזבתי אותם ועברתי לקיבוץ. הצטרפתי לקיבוץ בשם קירינגה שם התחלתי לעבוד במפעל מתכת עד לשלב העלייה לארץ.

יצאנו משבדיה כ 650 איש, רובם בנות. את העלייה עשינו באונייה בשם חיים ארלזרוב, היינו 5 שבועות בים. עצרנו באיטליה לאסוף עוד כמות זהה של מעפילים, ולצורך קליטתם הינו צריכים לרוקן את המחסנים והסיפון ולכן ניתנה הוראה שכל אחד יחזיק מזוודה אחת בלבד ואת היתר יזרוק לים. בדרך לאיטליה עצרנו בצרפת על מנת להצטייד במזון ודלק, שם המודיעין הבריטי גילה אותנו ולחץ על הצרפתים שלא יתנו לנו לצאת. התעכבנו שם מספר שעות והחלטנו שאם עד השעה 24:00 לא נותנים לנו אישור אנחנו חותכים את החבלים ויוצאים ללא אישור. בסופו של דבר קיבלנו אישור לצאת בשעה 23:30, לאור לחץ של הסוכנות היהודית. התקרבו לחופי איטליה לפנות ערב, התקרבו עד כמה שניתן ואחר כך המשכנו בסירות קטנות וכך עלו היהודים לספינה.

הקפטן של האוניה היה ישראלי, הקצין הראשון היה אמריקאי שנלחם שלחם והיה ניצול בספינה שלו שהוטבעה בידי היפנים. התחלנו לנסוע ואז גילנו שאחד החבלים של הסירות הקטנות הסתבך במדחף של הספינה ולא הצלחנו לזוז. הקצין האמריקאי לא חשב פעמיים וקפץ לשחרר את החבל, הוא צלל 4 פעמיים עד שהצליח. בינתיים הגיעה ספינת סיור בריטית והתחילה

לשאל אם הכל בסדר, מי אנחנו ולאן אנחנו נוסעים. ענינו שאנחנו נוסעים לוונצואלה. יצאנו מאיטליה לכיוון חופי ישראל, ובדרך עברנו באזור סוער במיוחד. באותו הזמן עברו באזור גם שיירה של הצי המלכותי הבלגי ושמענו ברשת הקשר שספינה אחת שלהם טבעה והבריטים חושבים שזו הספינה שלנו. מצד אחד שמחנו כי ככה לא יעקבו אחרינו יותר ומצד שני דאגנו שהקרובים בשבדיה ישמעו שטבענו. יומיים לפני ההגעה לחופי ישראל הבריטים שוב גילו אותנו ושלחו מטוסי סיור לצלם את הספינה. הגענו למים הטריטוריאליים ולכן יצאה פקודה שנשארים על הסיפון עד ההגעה לארץ. בלילות הכנו את האוניה לקרב, כלומר הרכבנו עמודים ענקיים בצידי הסיפון כדי שאוניות של הצבא הבריטי לא יוכלו להתקרב ולעלות על הספינה. בכל עמדה שמנו עשרה אנשים וסגרנו את הדלתות בריתוך, ואם כבר יצליחו לפרוץ את הדלתות לא ידעו מי הקפטן האמיתי.

המלחמה עם הבריטים הייתה קשה והם הצליחו לעלות לאוניה ולהשתלט עליה כשעלתה על סרטון בבת גלים. קיבלנו פקודה לא להסכים לרדת מאוניה ולעבור לספינה אחרת, ולהתנגד התנגדות פסיבית עד כמה שניתן, אך לבסוף העבירו אותנו באלונקה או בכוח לספינה של הבריטים ומבת גלים בחיפה לקפריסין. בקפריסין שוב התחלנו להתארגן לפי התנועות, גם במגורים וגם במטבחים, והתחלנו לחיות את החיים בקפריסין. ידענו שיש לנו פרק זמן של לפחות שנה לחיות שם. התחלנו לתפוס עבודות, אני השתייכתי לקיבוץ המאוחר וקראו לנו קבוצת שרשרת. הייתי מפקד המשטרה מטעם ההגנה.

מקפריסין עליתי לא באופן חוקי, הסוכנות החליטה שצריך לגייס חיילים ושיכנו אותי לנסות לעבור לארץ. הפעולה הייתה פשוטה מאוד, הייתי צריך רק להיראות צעיר מאוד ולעבור את הביקורת של הסוכנות כדי לקבל זהות חדשה. הצלחתי לעבור את הביקורת של הסוכנות וקיבלתי שם חדש ואיתו סיפור חיים חדש שאותו נדרשתי ללמוד לפרטיו.

נא ספרי על חיך בארץ

אני ועוד כמה חברים הגענו לארץ לאזור נתניה-כפר יונה. רצינו לנסוע לתל אביב לקרובי משפחה כדי לבקש קצת כסף, אבל כל הכבישים היו סגורים וגם לא היה לנו כסף לנסוע באוטובוס. אחד החברים אמר שהוא ידאג לנסיעה והוא הלך לאגד וסיפר להם כי עלינו עכשיו ארצה וכי אנחנו חייבים להגיע לתל אביב כדי לקחת כסף ורק אז נוכל לשלם על הנסיעה. הוא הציע להשאיר את השעון שלו כעירבון בתמורה ל-3 כרטיסי נסיעה עד שנחזור לשלם וכך קרה.

השליחים של התנועות השונות ניסו למשוך אליהם את הניצולים העולים. זמן לא רב לאחר שעלינו חוסל המחנה בקפריסין ואנחנו הצטרפנו למחנה של הגרעין בגבעת חיים ושם חיכנו לחברים נוספים שיגיעו יותר מאוחר, לאחר שהצטרפו עוד עולים התחלנו להתאמן עם נשק ומיד תפסנו קו גבול. בערבים היינו עושים מארבים נגד המתפרעים הערבים, והיינו גם הולכים עם הנשק לעבודה.

התחלתי לעבוד כמסגר ואז התחילו היוכוחים לאן פיננו מועדות. כל תנועה רצתה שנצטרף אליה, וכמעט הלכנו לברי אבל בסוף החלטנו ללכת לגבעת חיים. לאחר שנה הצטרפנו לקיבוץ נחשולים ושם הצטרפנו לחזקת התיישבות קיימת. הגרעין התאחד עם עוד גרעין מגבעת גינוסר וכדי שהחיבור יהיה מוצלח התחילו להכניס אנשים מהגרעין לתפקידי מפתח. היו כאלה שגויסו לפלמ"ח והיו עולים שהתגייסו לפלחים וחלק לחיל השדה. היו כאלה שנשארו בגרעין והשתייכו להגנה. אני הייתי בחיל השדה בתפקיד תותחן.

באותה עת הייתה תקופת הצנע, הכל היה על פי חלוקה מדודה. תפקידי היה מנהל מסגריה ותחתיי היו שני עובדים. העבודה הראשונה שלי הייתה לבנות מתבן ואחר כך הייתי צריך להקים בשדה קו מים למטע בננות. עבודה זו גרמה לקונפליקט עם הקיבוץ כיוון שאם לא אסיים את העבודה בזמן זה יגרום להפסד של עונה, ואת רוב העבודה הייתי צריך לעשות לבד ולא נותר הרבה זמן. עבדתי כל יום עד שהחשיך ואת האוכל היו מביאים לי לשדה, ורק בערב הייתי אוכל את הארוחה העיקרית. עד שהייתי מגיע לחדר אוכל היה לוקח הרבה זמן, כי בתום העבודה הייתי צריך להכניס את הפרדות למקום שלהן ולתת להן אוכל ואז מייד לרוץ לבית הילדים להגיד לילה טוב לבן שלי. כשכבר הייתי מגיע לחדר אוכל לאחר השעה שמונה, שזו השעה שמוגדרת לסיום ארוחת ערב, כבר לא נשאר לי דבר לאכול. לאחר שלושה ימים ששתקתי על כך, ביקשתי סוכר כדי לשתות תה אבל התשובה שקיבלתי זה שאין סוכר. התעצבנתי מכל היחס ופרצתי למחסנים כדי לקחת כוס סוכר. באותו היום לא הצלחתי לישון והחלטתי לעזוב את הקיבוץ, וכבר למחרת בבוקר הודעת על כך ועליתי לאוטובוס לתל אביב. חיפשתי עבודה ומצאתי מהר יחסית, ואז הלכתי לחפש דירה בגבעתיים אבל המחירים היו גבוהים בשבילי. חיפשתי שתי דירות, אחת לי ולמשפחה שלי ואחת לאחותי. בסופו של דבר ביקשתי מחבריי הלוואה ורק ככה הצלחתי להשכיר דירה עם שני חדרים שהספיקה לי ולאחותי.

היחס לניצולי שואה באותה תקופה היה גרוע, קראו לנו סבונים- מלשון סבון, בגלל שהגרמנים שרפו את הגופות של היהודים ומהשומן שלהם עשו סבון. רק אחרי שהביאו את אייכמן לארץ למשפט החלה המודעות לניצולי השואה לעלות יותר.

ראיון: סרגיי פלשלר

באר שבע, יוני 2013